

A KÖNYV melléklete

Egyes könyvismertetések után kis bibliográfiákat közlünk. Ezekben felsoroljuk a szerző egyéb műveit, vagy ugyanazzal a témával foglalkozó más könyveket. A könyvtárosok e kis bibliográfiák segítségével ajánlhatnak műveket azok részére, akik a tárggyal alaposabban kívánnak megismerkedni, vagy hasonló témájú könyveket szeretnének olvasni. A kis bibliográfiákat Tiszay Andor állította össze.

POLITIKAI MŰVEK

LENIN MŰVEINEK 16. KÖTETE

Szikra

A kötet Leninnek azokat a munkáit tartalmazza, amelyeket az 1909 szeptemberétől 1910 decemberéig terjedő időszakban írt. E munkák zömében Lenin harcol a pártért, a párt forradalmi elveiért, a pártban megnyilvánuló opportunizmus két válfaja: a likvidátorok, »a párt nyílt ellenségei«, és az otzovisták, »a párt leplezett ellenfelei« ellen, de egyszersemind harcol a békülékenyek ellen is, akik az opportunizmus mindkét válfaját takargatják. Két fronton vívott kérelmelhetetlen harcában leleplezi a párt jobboldali elhajlóit, a likvidátorokat, a liberális burzsoáziának a pártban működő ügynökségét, amely egy laza legális párt megteremtésével végeredményben a régi, illegális OSZDMP megsemmisítésére törekedett, de ugyanakkor lerántja az álarcot a baloldali elhajlókról, az otzovistákról és az ultimátistákról is, akik elleneztek a kínálkozó legális lehetőségek kihasználását, így többek között a parlamenti munkát. E művei között kiemelkedő helyet foglal el *Egy publicista jegyzetei* c. munkája, amelyben az OSZDMP Központi Bizottsága 1910 januári plenumának határozatait értékeli.

A hazai opportunizmus mellett azonban Lenin élesen reagál a nemzetközi munkásmozgalomban megnyilvánuló opportunizmusra is, s a kötetbe foglalt több munkájában leleplezi a II. Internacionálé vezéreinek áruló politikáját.

Ebben a kötetben találjuk meg Lenin híres Tolsztoj-cikkeit, amelyekben kitűnően jellemzi a nagy orosz remekíró munkásságát, méltatja érdemeit, de ugyanakkor nem feledkezik meg Tolsztoj világnézetének korlátairól sem.

Az oroszországi belső párharc történelmi értelme és Az oroszországi sztrájkstatisztikáról c. munkájában Lenin bő statisztikai anyag alapján tanulmányozza az 1905/1907-es orosz forradalom tapasztalatait.

Ebbe a kötetbe kerültek Lenin A modern földművelés kapitalista rendszere c. nagyobb munkájának eddig megtalált részletei. Ebben a művében Lenin a német statisztika adatai, valamint az 1895-ös magyar statisztika adatai alapján megcáfolja Davidéknak a kisüzem fölünyére vonatkozó elméletét. (Z. E.)

Lenin művei. Bp., 1951—1955. Szikra. 1—15., 18., 21—33. köt.

Kállai Gyula

A MAGYAR FÜGGETLENSÉGI MOZGALOM. 1939—1945.

Szikra

Még nem állanak rendelkezésre nagyobb számmal átfogó politikai művek, amelyek a felszabadulást megelőző évtizedek, a Horthy-fasizmus éveinek haladó mozgalmait általában s e mozgalmakban a Kommunisták Magyarországi Pártja helyét, szerepét, tevékenységét tudományos igényvel s ugyanakkor népszerűen tárnák az érdeklődők elé. Ezért számít jelentős eseménynek politikai könyvkiadásunkban, hogy a »Szikra« negyedszerre is megjelentette átdolgo-

zott kiadásában Kállai Gyula elvtárs könyvét a magyar függetlenségi mozgalomról.

A könyvben tárgyalt időszak sorsdöntő volt a világtörténelemben, s a magyar nép számára is az. A fasiszmus erői ideiglenesen világszerte megszilárdították pozícióikat, előkészítették és kirobantották a második világháborút, amelynek főcélja a Szovjetunió megsemmisítése, a kommunista pártok és általában a haladó törekvések radikális felszámolása volt. Az események menete nem az imperializmus számítása szerint alakult. A fasiszmus ellen új erők támadtak, a Kommunista Internacionale VII. Kongresszusa szervezte ezeket az erőket s a harc nem egy helyen nagy eredményeket hozott.

Kállai elvtárs könyve a magyarországi fasiszmus ellen kibontakozó függetlenségi mozgalom történetének dokumentuma. Elemzi benne a Horthy-fasiszmus sajátos vonásait, megmutatja, hogy a háborút megelőző években s a háború alatt mint vetélkedtek az egymás után következő kormányok Hitler minél előzenyebb kiszolgálásában. Leleplezte az úgynevezett ellenzéki pártok szolgai magatartását a kormány háborús politikájával szemben, elsősorban a Szociáldemokrata Pártot, amelyre a főszerep jutott mindig a kormányval szembeszögülő mozgalmak leszerelésében. Ismerteti a könyv a Kommunista Magyarországi Pártjának harcát a nemzeti ellenállás megszervezésében, a tömegek politikai nevelésében s a különböző harci akciók irányításában. A könyv nem csak méltat. Elemez, bírál, a függetlenségi mozgalom eredményeinek megmutatása mellett a hibák, a balsikerek okait is felszínre hozza.

Nemcsak azok számára hasznos ez a könyv, akik hivatásból foglalkoznak népünk, pártunk történetével, de mindenkinek, aki okolni tud egy nehéz, sok elmulasztott lehetőséget tartalmazó időszak tanulságaiból. (Szücs Andor)

Dokumentumok a magyar párttörténet tanulmányozásához. 5. kötet. 1939 szept.—1945 ápr. Összeáll. Svéd László, Szabó Agnes. Bp., 1955. MMI. 288 old.

Az illegális Szabad Nép. Bp., 1954 Szikra. 136 old. (MMI.)

Nemes Dezső: Magyarország felszabadulása. Bp., 1955. Szikra. 226 old.

Válogatott írások a magyar munkásmozgalom harcok múltjából. — II. kötet. 1919—1945. (Összeáll. Svéd László.) Bp., (1952.) MMI. — Ifj. Kiad. 744 old.

»Előre, harcba ifjúmunkás!« 1919—1945. Összeáll. Svéd László. III. Bp., 1954. MMI. — Ifjúsági kiadó, 813 old. 16 t.

A NÜRNBERGI PER

Szikra

Még tíz éve sincs annak, hogy 1945 novemberében, a fasiszta Németország legyőzése után, Nürnbergben az egész világ szeme láttára összeült a Nemzetközi Katonai Törvényszék, hogy ítéletet mondjon a történelem legnagyobb szabású bűnperében, a legszörnyűsebb, legkönyörtelenebb és legagyafurtabb vádlott — a hitleri német fasiszmus és annak vezéralakjai fölött.

Bűnüket a per négy főügyésze: Jackson (Egyesült Államok), Shawcross (Nagy-Britannia), de Menthon (Franciaország) és Rügyenko (Szovjetunió) fejtette ki alapos részletességgel, jogi és morális megfontolások és normák alapján.

A négy főügyész vádbeszéde alapján filmszerűen peregnék le előttünk a náci fenevad szörnyűséges bűncselekményei: a náci katonai és terrorgépezet kialakítása, a nép ellenállásának elfojtása, az aljas, szőszegő diplomáciai fondorkodások és szerződészegések, a második világháború előre megfontolt, bűnös kirobantása, a hitszegő támadások sorozata, a megszállt területek békés lakosságával szemben alkalmazott tömeges és barbár kegyetlenkedések, a békés lakosság — férfiak, nők, öregek és gyerekek — erőszakos elhurcolása, a szörnyű haláltáborok megszervezése és működése, a katonai és hadviselési szabályok ellen elkövetett bűncselekmények stb., stb.

Mindenkik beszéd egy-egy lángoló vádirat a kegyetlen náciizmus, az emberiség legkönyörtelenebb ellensége ellen. Újra végigéljük mindazt, amibe a hitleri Németország és vazallusai sodorták a világot, megismerjük e barbár politikai rendszer vezéralakjainak — Hitlernek, Göringnek, Ribbentropnak, Goebbelsnek, Borman-nak, Sauckelnek, Keitelnek stb. — igazi arcát, az emberbőrbe bújt fenevadat.

E hatalmas leleplező erejű könyv különösen nagy értéket képvisel napjainkban, mert tíz évvel a náci rendszer teljes elmarasztalása után, még mindig fennáll a fasiszmus újjáéledésének veszélye. (S. M.)

Russel, Lord: A horogkereszt rémtettei. Ford. Gábor József. III. Bp., 1955. Szikra. 258 old. 8 t.

Ulbricht, Walter: A fasiszta német imperializmus. (1933—1945.) Bp., 1954. Szikra. 148 old.

Korolkov, J.: A háború utáni Németországban. Bp., 1953. Szikra. 13—16. old.

Tarantova, L.—Tuckova, A.: A Krupp-haláldinasztia. Bp., 1953. Szikra. 144 old.

Fábián, Franz: Az Istenek tanácsa. Regény. Bp., 1951. Szépirod. Kiadó. 142 old.

Mikszáth Kálmán

KISREGÉNYEK II.

Szépirodalmi Könyvkiadó

A válogatott művek sorozatban megjelent újabb két kötet Mikszáth Kálmán hét kisregényét foglalja magában. Ezek az írások Mikszáth utolsó korszakából valók, nagy regényeivel (*Különös házasság*, *A Noszty fiú esete Tóth Marival*, *A fekete város*) egy időben keletkeztek.

A kötet első elbeszélése a *Kísértet Lublón* a múlt regényes világában játszódik, tárgya romantikus kísértet-történet. De nem volna realista író Mikszáth, ha a maga gunyoros modorában meg nem mutatná, hogy a kísértetjárás mögött az emberi furfang, a reális érdekek milyen szövevénye húzódik meg. Ugyancsak a múltban játszódik a *Szelistyei asszonyok* is. A romantikus történet Mátyás udvarába vezet el bennünket, ahol a király még álruhát öltött, hogy igazságot tehesen a nép érdekében, és börtönbe záratta az olyan oligarchákat, mint saját nagybátyját: Szilágyi Mihályt, aki azt vallotta, hogy: »Az igazság szép dolog, jó dolog, de akinek hatalma van, az nem szorul rá«. A *Kísértet Lublón*-hoz hasonlóan a misztikus népi babona motívumát használja fel Mikszáth a *Fekete kakas* című elbeszélésében, anélkül, hogy a realista látásmódtól elszakadna. Kedélyes, romantikus betyártörténet a *Krudy Kálmán csínytevései*, amelyekben Krudy Kálmán, a Rózsa Sándorra emlékeztető betyár felszarvazza és lóváteszi a megye egyik előkelő báróját. A két fiataalt elválasztó társadalmi különbséggel veszi fel a harcot a *Mindenki lépik egyet* című elbeszélés hőse, Apró csizmadia, hogy leleménnyel, furfanggal segítse lányát a boldogsághoz. A romantikus szerelmi történet kereteit Mikszáth realiztikus látásmódja és kedélyes, gunyoros humor tölti meg élettel.

Ártatlan, derűs életképnek indul a *Sipsirica* című elbeszélés, hogy annál élesebb legyen a tragikus befejezés ellenhatása. Éles vádirat ez a novella a felső tízezer, a magyar arisztokrata-körök ellen, akik a bolondokházába záratnak egy becsületes, öreg gimnáziumi tanárt, csakhogy a véletlenül tudomására jutott botrányos igazságot le ne leplezze. A kötet egyik legjelentősebb írása: a *Gavallérok*, amely a sárosi dzsentri-nemesség »fenn az ernyő, nincsen kas«-életmódjáról ad ragyogó szatirikus képet. Az író egy esküvő történetét írja le, amelynek kedvéért a levitézlett dzsentrik, eperjesi kis-

hivatalnokok kölcsönként fogatok, ruhák, ékszerek, jelmezek segítségével visszavedlenek nagyurakká, akik annak idején mégylovas hintókon jártak, ruháikat a legelőkelőbb párizsi szabóknál készítették.

A romantikus szépségeikért, eszményekért való lelkesedés és a jelen törpe-sége miatt érzett kiábrándulás gunyoros hangja, őszinte realista látásmód jellemzi Mikszáth Kálmánnak ezeket a kisregényeit. (*Mihályi Gábor*)

Mikszáth Kálmán: *Kisregények*. I. köt. (Sajtó alá rend. Rubinyi Mózes. Ill. Győry Miklós.) Bp., 1934. Szépirod. Kiadó. 522 old. 4 t. (Mikszáth Kálmán Válogatott művei.)

Thury Zsuzsa

VIRRADAT ELŐTT

Szépirodalmi Könyvkiadó

Kettőzött érdeklődéssel olvassuk az olyan könyvet, melynek kicsit mi, magunk is hősei vagyunk. Így van ez talán minden korszerű témájú realista regény-nyel, de a rémségek ezerkilencszáznegyvennégy tavaszában jött tele és a remény-ségek ezerkilencszáznegyvenöt telében jött tavasza drámaian történelmivé kavarta a legjamborabb életeket. Az emberek javarésze ekkor történelmi dátumok pilléreire szerkesztett, izgalmas meséjű regényt élt át. S ha az író néhány ilyen regényt összeolvaszt, már nem unalmas a könyve.

Thury Zsuzsa »Virradat előtt« című regényének körülből ennyi az érdeme. Egy fiatal zsidó tisztviselő nő édesanyjával és kisleányával megjárja a hamis papírokkal rejtőzés, a család szétszakadásának és az ostrom mindenki veli közös szenvedéseinek kálváriáját, melynek legtartósabb színhelye egy zuglói bérház, nagyobbára derék, azonban kissé színtelen ábrázolású munkásokból, egy erőteljesen megrajzolt (de erőszakolt sorsvitelű) utcánóból és egy nyilas pincér családból álló lakóival. A történet hőse mind otthonosabban érzi magát a munkás emberek önkénytelenül, gyakorlatiasan együttérző közösségében és a világról, magáról új tudással tér vissza a felszabadulás után otthonába.

Az írónő regényének egyik oldalával sem vall szégyent, néhány jól sikerült fordulaton átgombolyított meséje, a kisé- sé vázlatos, de helyenként találó jellem- festése, a lehetőségek elszalasztásának, a sorsok okatlan elejtésének hibájában szenvedő, egészében azonban mégis te- herbíró szerkesztése a mesterségtudáson kívül nem egy belső művészi erényről ta- nuskodnak.

De ahogy a szembetűnő hibáktól, épp- úgy ment a regény a realista látás erede-

tiségtől, mélységtől és attól a szándéktól is, hogy letérjen a naturalista regénytechnika és stílus gondolat követett, de mégiscsak elszomorítóan kitaposott országútjáról. Mégis: akármilyen szigorú bírálat sem tagadhatja meg az érdekeltségét ettől az izgalmastárgyú regénytől. (Konrád György)

Thury Zsuzsa: Egy fedél alatt. Regény. 2. kiad. Bp., 1953. Szépirod. Kiad. 352. old.

Képes Géza

NAPKELTE MONGÓLIÁBAN

Szépirodalmi Könyvkiadó

»Mongóliától Magyarország régen, oly messze volt, mint két csillag az égen« — írja Hazafelé című versében a költő, aki nemrég hosszabb ideig a Mongol Népközletársaság íróvendége volt. Az itt szerzett élményeinek költői megfogalmazása e tíz versből álló gyűjtemény.

Az első írástudó magyar, aki eljutott hozzájuk, Julián barát, több mint 700 esztendeje félelmetes hírt hozott a Dzsingisz khán vezette mongolokról. Képes Géza a mai írástudó magyar már versekbe szőtt felemelő élményeket, egy mérőben és a maga sajátos módján már a szocializmust építő testvéri népről hozott hírt. A könyv címadó költeménye e lovas pásztor né hazájáról és életéből nyújt egy-egy villanásnyi művészi pillanatfelvételt. »Sugárszép lány pattan fel a nyeregbe, hívja apját, az meghajolva lép a sátorból ki...« Egy falusi szövetkezet innépi összejöveteléről írott költeményében az emberiség gyermekkorának homerosi idillje kapcsolódik egybe a modern szocializmus világával. »A forradalom fergetegében eltűntek a kánok, Hajlongva mint a virágok a szélben, asztalt teritenek a lányok.« A tárgyból adódó törvényszerűség, hogy e versek a magyar népdalok, balladák, regős énekek ritmusát, mármár egy országnyi Hortobágy délibájos csillogását elevenítik: »Damdin bácsi hatvanéves pásztor, lakhelye szellős-falu sátor. Nem is sátor, hanem így nyaranta, a végtelen nap-perzselté puszta.«

A gyűjtemény legszebb darabja a magyar költészetet tematikusan is gazdagító költemény, egy tevecsikó születésének megható és hamvasan költői ábrázolása. Képes Géza e versei a magyar és mongol nép találkozásának maradvány értékű dokumentumai. (Vihar Béla)

Képes Géza: A szabadság magvetői, Puskin-tól—Szlomovig. Versfordítások. Bp., 1949. Révai, 119 old.

Képes Géza: Vajudó világ. Válogatott és új versek. Bp., 1954. Szépirod. Kiad. 148 old.

Képes Géza: Válogatott műfordítások. Bp., 1951. Szépirod. Kiad. 383 old.

Szántó Tibor

TRICKLIN

Dunántúli Magvető

Ha hinni lehet a könyv borítójára nyomott szövegnek, Szántó Tibor most huszonegy éves. A kötet első elbeszélése tizenhat éves korában írta. S már ez kiforrott művészt mutat, aki virtuoz módon képes az életet pár oldalnyi novellába sűríteni, néhány mondattal atmoszférát teremteni, jellemeket életrehozni és egy újsághírnyi eseménynek a lényegét, általános érvényűségét megmutatni.

Novellái az egyszerű emberek: segéd-munkások, inasok, vízfordolányok, nem egyszer elesettek világába visznek. Témaválasztásai Gelléri Andor Endre mester-műveire emlékeztetnek, de nemcsak témaválasztásai, hanem az apró örömeik és mély bánatok szinte cinkosan együtérző megértése is. S a novellának, ennek a prózában írt költeménynek biztos kezelése is. Mindez azonban nem epigonizmus, hanem kizárólag erény: Szántó Tibor ott folytatja, ahol Gelléri abbahagyta kényszerűl. Legkorábbi írásaiban sem elégszik meg azzal, hogy megmutassa: ilyen az élet; ilyen örömeik és ilyen kínok jutnak a kisembereknek; a remény és gyakran sokkal több, mint a remény — az elszánás és változtatni akarás —, ott csillog minden írásában, ott él rokonszenves, egyszerű »hőseinek« a lelke mélyén, akár fölszabadulás előtt, akár utáni arcukat villantja is fel.

Azt hiszem, a jó novella mindig drámai; Szántó Tiboréi drámaiak: válságos pillanatokban kerülnek elének emberei. Ezek a válságok persze különbözőek: egy borbélyesség rádöbben, hogy már harminkilenc éves, és senki, semmi, még a nevé se tudják a kuncsaftok; egy kis vízfordolányt elcsábít egy csibész, gyereket csinál neki és otthagyja; egy munkást kiemelnek és mikor valóban rendet akar teremteni, elejtik; kőműves-inasok extramunkát végeznek néhány üveg bor reményében és még csak egy köszöncsmöt sem kapnak; egy kollégista és egy diáklány a Balatonhoz szoknek egy hétre és néhány nap és óra alatt átéli a szerelem minden boldogságát, a féltékenység póklát és az egymásért való aggodás férfivá és asszonnyá érlelő csodálatos kínjait...

Majdnem minden novellájától összefacsarodik a szívünk — ért hozzá, hogy ezeket a kisebb-nagyobb tragédiákat átélésére az olvasóval —, de érzésben és emberségben mindtől gazdagabbak leszünk: megtanítanak szeretni az embereket és bízni bennük. (Zolnay Vilmos)

V. Jan

BATU KHÁN

Uj Magyar Könyvkiadó

Batu khán a nyugat felé törő óriás áradat, a Dzsingisz khán végrendeletét teljesítő többszáz ezres tatár hadsereg vezére volt. Ez a hadsereg nem horda, nem szervezetlen ember- és lőtömeg, támadása nem értelmetlen invázió. »Olyan hadsereg alaposan megtervezett támadása volt ez, melynek hadiszervezése jelentősen magasabb fokon állt, mint az ellenségé« — írta róla Napóleon.

Jan regényében feltárul előttünk e magasfokú szervezethez tartozó mibenléte, a szélsőséges beharcok, melyek minden fegyelem ellenére dúlnak e hadseregben, magukba rejtve a barbár birodalom elkerülhetetlen pusztulásának csiráit. Mert szükség szerűen alulmarad ez a nomád fergeteg, ez a rablásra, kegyetlenségre épülő világhatalom civilizáltabb ellenfeleivel, a rjazanyiakkal, szuzdaliakkal, moszkvaiakkal szemben, mégha győztesként vonul is el a hadszínterekről, mégha képes is visszavetni, esetleg századokra is, egy-egy nép fejlődését. Mert »Oroszthon mégis felépül újra« — mint a regény egyik szereplője mondja, mert az Attilák, Dzsingiszek, Batuk csak mint a történelem üstökösei maradnak fenn, nagyságuk a mesék birodalmában ködlik, míg a nép, a kultúra, a haladotabb: az igazi győző fennmarad, örök.

Jan a mongol-tatár birodalom történetének, az akkori élet és gondolkodásmódnak kitűnő ismerője. Regénye valóban történelmi, mentes az anakronizmusoktól és a rossz értelemben vett aktualizálástól. Epp ezért annyira eleven, épp ezért szól a mához, történelmien példázza a világhódítók sorsát. Részleteit tekintve is gondos munka, bár kétségtelen, hogy az előtérben álló mongol hadak, a birodalom élete sokkal jobban ábrázolt, mint a szemben álló oroszok, s a cselekmény harci szálai is megformáltabbak, mint az egyes emberek és kapcsolataik bemutatása. Olyan ez a könyv, mint egy monumentális festmény, melyet távolról kell nézni, s akkor az emberi magyság és gyarláság, hősiesség és aljasság, emberség és vesztett kegyetlenség tiszta megjelenítése.

Batu khánt a történelemkönyvből minden magyar ismeri, mint a bennünket is előzőnlő tatárok fővezérét. Ez a könyv, mely egy trilógia második része — az első Dzsingisz khánról szól — csak az oroszok elleni hadjáratról beszél, Batu khán első hadjárataról, s nem arról, ami bennünket is sújtott, de így is közelről

látjuk azt az erőt, amely minket pusztított. És ez az, ami számunkra, magyarok számára e művet különösen érdekessé teszi. (G. Vészi János)

Jan, V. G.: Dzsingisz khán. Ford. Semtei Róbert. III. Cseregezőn Pál. Atdolgozott kiadás. Bp., 1955. Uj Magyar Kk. 334 old.

Stefan Żeromski

A HŰ FOLYÓ

Uj Magyar Könyvkiadó

1864. és 1925. között élt Stefan Żeromski, a lengyel nemzeti felszabadító-és polgári forradalmak írója. Az itt ismertett története az 1863. januárjában kezdődő felkelés időszakában játszódik.

1863. február 24-én Malogoszcz mellett az orosz túlerővel szemben az egyik felkelő csapat vereséget szenved. Odrowąż József herceg romantikus lelkű demokrata súlyosan sebesülve, a közeli falu parasztjainak tétlen dühétől kísérve (akik csak a bajok előidézőjét látják benne) egy kifosztott és elhagyatott kastélyban talál menedéket. Két ottmaradt lakója, az intéző lánya, Salomea és az öreg szakács veszi gondjaiba.

Ez a kastély mintegy tükre lesz az akkori Lengyelországnak. Megfordulnak itt a szökevényeket kereső orosz osztagok, s velük szemben erkölcsi főlnyft felmutatni nem tudó kóborló lengyel felkelő csapatok.

Salomea állandó izgalomban élve gondolozza és rejtegeti a sebesült herceget. A nemzeti ügy igazságának gondolatát, amit a széles paraszttömegek sem tudnak megérteni, a szerelem ébresztgeti Salomeában. Elvileg szilárdítja a nemzeti kormány egy éjszakára betoppanó két megbízottjának tiszta hazafiúi elkésedése. Ezek az emberek még az őket üldöző orosz tisztnben, Vjesznicinben is fel támasztják legalább annyira Hercen elfelejtett demokrata eszméit, hogy megérti, miért teszi reménytelenné Salomea iránti szerelmét a cári küldetése.

Egymásután esnek el a hazafiak, hozzártartozóik pedig már a megalkuvás útját egyengetik. A birtokos felesége viszatér. Megkezdí gazdasága rendbehozatalát. A fiát kereső hercegnő is rátalál a kastélyra. Túláradó hálálkodással értékeli Salomea tettét, de kenetteljes aljassággal készíti elő Odrowąż külföldre szöktetését, hogy elszakíthassa az »alantas származású« lánytól és a felkeléstől. Odrowąż pedig öntudatlanul, buta göggel megy a gyalázatba, miközben azt képzei, hogy hivatásának áldozza fel szerelmét.

Żeromski is a régi lengyel értelmiség ama vitatott kérdésére, hogy mi az oka

a felkelések állandó elbukásának, a földdel ki nem elégített parasztság passzívitásában és a vezető nemesség osztálykorlátaiban találja meg a feleletet. Zeromski e felismerést teszi élményszerűvé az olvasó számára a legemberribb viszonyban, a szerelemben is uralkodó kasztelőítéletek feltárásával. (*Fülöp Attila*)

Zeromski, Stefan: *Hontalanok*. Bp., 1951. Szépirod. Kiad. 336 old.

Sütő András

EGY PAKLI DOHÁNY

Szépirodalmi Könyvkiadó

Néhány órás kellemes olvasmányhoz jut, aki kezébe veszi Sütő András novelláskötetét. Ezenkívül élménytelen bepillantást nyer a romániai magyarok életébe. Méghozzá nemcsak a régi, hanem a felszabadult Románia magyarjainak életébe — sőt elsősorban azokéba. A tíz elbeszélés közül ugyanis hét az erdélyi magyarság mai életéről szól.

A téma csábító, az olvasó érdeklődését eleve felkelti. S, aki a kötetet olvassa, nem is csalatkozik. Sütő András, a Román Népköztársaság magyar nyelvű irodalmának állami díjjal kitüntetett tehetsége, vérbeli novellista. Írásai a téma igényességéhez méltóan egytől egyig színvonalasak. Tömör kifejező-készségével, jellemalkotó képességével, azzal, ahogyan az élet apró, hétköznapi jelenségeivel a lényegyet érzékelteti, szinte az olvasó élményanyagává tudja meglátásait varázsolni.

Anélkül, hogy engedne holmi nyelvi különködés csábításainak (nem egy régebbi erdélyi író hibája volt ez), élvezetes, izes nyelven érzékelteti az új Románia magyarjainak sajátos életét.

Az *Egy pakli dohány*, a *Virágot megette a kanyar* és az *Új bocskor* c. novellákban Sütő a királyi Románia elaljasodásának, korrupságának megdöbbentő képét tárja elének. Meglepő, epikusnál szokatlan drámai erő és különleges szituáció-teremtő készség bontakozik ki ezekben az elbeszélésekben. Kár, hogy ezeknek is, mint ahogyan az új életet ábrázoló novellák némelyikének a kifejtése, megoldása elnagyoltnak tűnik.

Különösen élvezetes Sütő András kedves, tartalmas, emberi humora, amely valami egészen különleges, gyengéd megértéssel elegy szatirizáló készséggel ott a leghatásosabb, amikor a kisparaszti kapzsiságot, elmaradottságot ábrázolja.

Figyelemre méltó irodalmi egyéniséget ismer meg az olvasó Sütő András novelláinak élvezetes olvasása közben. (*T. Polgár István*)

Dimov

DOHÁNY

Új Magyar Könyvkiadó

A terjedelmes regény a háború előtti bolgár társadalom tíz-tizenöt évének teljes képét kívánja olvasója elé tárni. Azonnyomban érezzük az írónak ezt a nem csekély igényű törekvését, amint az első oldalakat végigolvastuk. Egy kis dohánytermelő falu fiai és leányai különféle módon elkerülnek a fővárosba, egyik részük kommunista lesz, másik részüket magához szippantja, elkábítja a pénz, a tőke, a fasizmus, és hazaáruló németbérencekké válnak. Egészséges, igaz, tiszta szerelmek és mohó, piszkos, alantas érzelmek, jellemes emberek és csirkefogók állnak és cselekszenek előttünk a könyv lapjain.

Az olvasóban azonban bizonyos hiányérzet marad, amikor végül leteszi a könyvet. Úgy érzi, hogy az emberek a valóságban nem egészen ilyenek. Különösen vonatkozik ez a Nikotiana dohányvállalat körül mozgó tőkés rétegre. Ezek a férfiak és nők nem húsból-vérből valók. Különösen hihetetlen figura az egyik női főszereplő, Irina, aki az író szerint egyrészt minden emberi jellemnek híján van, másrészt nagy kockázatot vállalva orvosként teljesíti kötelességét még a partizánoknál is. A figura önmagának mond ellent, kilép sorsából.

A partizánok rajza hitelesebb. Igen érzéketes és jól követhető a szektáságra hajló kommunisták helyes irányba történő fejlődése, érezhető, hogy a kollektíva miként neveli pusztá létével az egyént. Művészi erejű és teljesen meggyőző a partizánharcok és a régvárt győzelem leírása.

Mint hogy az eredetit nem olvastuk, nem tudjuk, hogy a felmerülő hiányérzetnek mennyiben oka maga az író és mennyiben a fordító. De az minden kétséget kizáróan a fordító, illetve a stílus átoldozó bűne, hogy a könyv stílusa pongyola, gyakori benne az ilyenfajta lehetetlenség: »*Ott beszélgetett a hamvasszöke, élettelen lány*« és más effélék. Szinte a regény végéig nem magyarázza meg, hogy mi is az a *tonga*, ami ellen olyan nagy lendülettel harcolnak a kommunisták, de amiről a magyar olvasók nem sokat tudhatnak. És így van ez a többi dohánytermesztési szakkifejezéssel is. A fordító, a stíluslektor és a két szerkesztő gondosabb munkát végezhetett volna és akkor nyilván egészen más kép kerekedik az olvasóban erről a nagy-igényű bolgár regényről. (*Szilágyi Lilla*)

Pavlenko

KÉT KIRÁLY

Új Magyar Könyvkiadó

A néhány éve elhunyt Sztálin-díjast nálunk elsősorban mint film- és regényíróként ismerik, egy-két tárcája jelent meg csupán magyarul. Pedig Pavlenko mint novellista kezdte pályafutását és írói munkája jelentős részét mindvégig a novellák, különösen a rövidebb újságnovellák adták. Az Új Magyar Könyvkiadó most egy kis kötetben közreadta huszonhárom válogatott elbeszélését. A kötet három darabja Pavlenko fiatalkori munkáiból való — kettő közülük Törökországban játszódik —, nagyobb terjedelmű. Ezt tíz kis tárca követi a Nagy Honvédó Háború idejéből, a frontról, ahol Pavlenko mint haditudósító harcolt és a mögöttes országrészekből. Néhány közülük egészen rövid, 25—30 soros »pillanatfelvétel«, anekdóta; maradó emléket hagyó kis remekművek a maguk nemében. A kötet nagyobbik és eszméileg, művészileg is érettebb része Pavlenko utolsó írásából való, a Krimből, a háború utáni évekből. A színhely és a szereplők egy része névszerint ismerősünk az író közismert regényéből, a Boldogságból.

A történetek — köznapi dolgok; köznapi emberek, ha úgy tetszik: »átlagemberek« a hősök is. Pavlenko mintha szándékosan kerülne a rendkívülit, a végtelést, az éles színeket. Nem a dráma, sokkal inkább a líra az, ami közel áll hozzá. A köznapok apró örömeit, bánatait, meghitt, meleg világát, kicsit fátyolos, pasztellszínű líráját keresi és adja vissza igen nagy humanizmussal, finom, soha nem sértő humorral. Nagy hagyománya van ennek az irányzatnak minden nép realista irodalmában (nálunk különösen: Gárdonyi), Pavlenko azonban eszmeiségben ezt a hagyományt — a győzelmes szocializmus írója lévén — gazdagon megteríti, s egyben utat is tör, iskolát ad: ezek az apró dolgok nála, mint az üvegcserep a napfényt, a világtörténelem legnagyobb eseményét tükrözik; a nagy történelmi esemény emberátalakító hatását kutatja a mindennapi élet apró ügyeiben.

Pavlenko elbeszéléseit azzal az örömmel vehetjük kézbe, mint amikor egy ismerősünk elbeszélését hallgatjuk. És nagyon sokat tudunk meg belőle elsősorban azokról a merőben újfajta kapcsolatokról — s a régi, ősi kapcsolatok merőben új, gazdagabb tartalmáról — amelyek a szocialista emberek egymás-közi viszonyát jellemzik.

Igen szép a kis kötet kiállítása, csak nem egészen érthető, miért kellett éppen az első elbeszélés címéből kötetcímet, szintere alapján pedig címlapképnek (egyébként dekoratívan megoldott) keleti panorámát csinálni. Ez így nem illik az egész kötet tartalmához és félrevezető. (Mesterházi Lajos)

Pavlenko: Pusztai nap. Ford. Nyirő József. Bp., 1949. Új Magyar Kk. 144 old. (Szovjet Kisregények.)

Pavlenko: Boldogság. Ford. Erdődi József. 5. átdolg. kiad. Bp., 1953. Új Magyar Kk. 204 old.

Pavlenko—Csiaureli: Berlin eleste. Filmregény. Ford. Szekeres József. 2. kiad. Bp., (1951.) Új Magyar Kk. 127 old. 4 t.

Pavlenko: Amerikai élmények. Ford. Both Gábor. Bp., 1950. Szikra. 80 old.

Pavlenko: Itáliai utazás. Ford. Szappanos Gézáni. Bp., 1951. Új Magyar Kk. 112 old. (Szovjet Kisregények.)

Vercors

TROPÍ-KOMÉDIA

Új Magyar Könyvkiadó

Vercors nevét már ismeri a magyar olvasó, *A tenger csendje* nálunk is megjelent. »Fiatal« író — az ellenállás avatta azzá, azelőtt grafikus volt —, de eredeti, érdekes, kiforrott tehetség. Eddig leginkább novellákat, hosszabb elbeszéléseket bocsátott közre, ez az első regénye.

A *Tropi-komédia* mese és szatíra, szerelmi történet és biológiai értekezés szerencsés keveréke. Vercors a voltaire-i nyomokon halad, a lehetséges és a fantasztikus útján, kiagyalt történeteket mond el tudományos pontossággal — csak azért, hogy a valóság néhány égető kérdésére adjon választ.

De mi is a célja különleges történetével? Miért kell egy őslénytankutató csoportnak felfedeznie a *tropikat*, a »hiányzó láncszemet« ember és ember-szabású majmok között? Vercorsnak a téma csak alkalom, hogy élcelődjék, ki-gúnyolja a polgári társadalom ostobaságait, a formális logikát, a fogalmi-ér-zelmi — s nem utolsósorban — gazdasági-politikai zűrzavart.

Douglas Templemore megöli saját gyermekét... A történet detektívregénybe illően kezdődik. Aztán jön az expedíció, a szerelmi mese, majd a per. Ez utóbbi a regény törzse, a világirodalom szinte párját ritkítóan szellemes fejezete. Mindenkinek igaza van, illetve: lehetne... ha... ha... épp itt a bökkenő... ha volna olyan paragrafus, amelyik tisztázná az ember fogalmát. De ilyen nincs. Se angol, se a francia, se a német törvénykönyvekben.

Ha nincs, hát alkotni kell. De hogyan? És milyen hatással lesz az új paragrafus a félbeszakadt perre?

Vercors hisz az emberben, azért ostromozza az ember elavult társadalmát. Nem marxista, de humanizmusa megrendítően őszinte igazság kimondására bírja: »... embernek lenni, ez nem valami elviselendő állapotot jelent, hanem méltóságot, amelyért meg kell harcolni.«

Műve — Pap Gábor ízes fordításában — ezt az emberi méltóságért vívott harcot szolgálja. (Gera György)

France, Antole: A pinguinek szigete. Ford. Bölönyi György. Bp., 1913. Athenaeum, 320 old.
Vercors: A tenger csendje. Ford. Dormándi László. Bp., (1946.) Pantheon, 65 old.

Ketlinszkaja

ÉLETÜNK NAPJAI

Új Magyar Könyvkiadó

Ketlinszkaja nevét az *Ifjú város* című, Komszomolszk építéséről szóló felejthetetlen regény tette hazánkban ismertté. Regényének Szovjetunió-szerte aratott nagy sikere után az író nő új nagy vállalkozásba fogott: egy üzem mindennapjain keresztül megmutatni a szovjet emberek új arcának alakulását, új erkölcsét, a munka alkotássá válásának bonyolult folyamatát. Mielőtt tollat vett volna kezébe — a szovjet lapok híradásaiból tudjuk —, hosszabb időn át egy nagyüzem pártbizottságán dolgozott, hogy élményeket, tapasztalatokat szerezzon, s az üzemek új életének, problémáinak alapos ismeretével felfegyverkezve kezdhesse neki korunk új eposzának.

A terjedelmes regény színhelye a leningrádi *Vörös Turbinagyár*, hősei az üzem dolgozói, mérnökei és munkásai, akiket új nagy feladatok elé állít a háború utáni ötéves terv, a szovjet ipar és technika fejlődését sarkalló új követelmények sora. Már az új típusú turbinák gyártására való áttérés is próbára tenné a háborús pusztítás után hősi küzdelemmel talpraállított üzem erejét — a határidők megrovídtése első pillanatban még az üzem leglelkismeretesebb, leghozzaértőbb műszaki vezetőinek is csaknem lehetetlennek tűnik. Mire képes az alkotó közösség ereje, az alkotókká lett munkások és mérnökök tervszerű, jól szervezett együttműködése, mire képesek a kommunisták — erre ad feleletet Ketlinszkaja regénye.

Kétségtelenül termelési kérdések, sőt nem egy mozzanatban megoldásra váró technikai feladatok állnak a regény homlokterében. Ketlinszkaja azonban

mégsem elsősorban a turbinák, hanem az emberi lelkek mérnöke. Író is, aszszony is, s ezért különös gonddal rajzolja meg hősei magánéletét, szerelmét, gondosan és vonzónan mutatja meg, hogyan találja meg helyét hősnője, Anna Karceva, a háborúban özvegyen maradt fiatal turbinamérnök a *Vörös Turbinagyárban* és Polozov mérnök oldalán, hogyan dölnék le a valóságos és vélt akadályok, amelyek a rokonszenves Grunyat kedvesétől, az új technikáért, új módszerekért síkraszálló, határozott jellemű Vorovjovtól elválasztják. Megmutatja az üzem káder-kohójában kibontakozó nagyszerű, új típusú embereket, Volovik újtót, Pakulin ifi-brigád vezetőt, a szerelmében mind igazabb emberré váló Arkagyijt, s leleplezi a régi maradványait, az emberek jellemében meghúzódó kapitalista csökevényeket, Torzsujev magántulajdonos vonásait, Garsin szerelmi felelőtlenségét stb.-t.

Érdekes meseszöveg, vonzó epizódok, drámai erővel felvázolt konfliktusok teszik izgalmas olvasmánnyá is Ketlinszkaja új regényét. (*Földes Anna*)

Ketlinszkaja: Az ifjú város. Regény. Ford. Lányi Sarolta. Ill. Zsoldos Vera. Bp., 1953. Ifj. Kiad. 624 old.

Georg Büchner

DANTON HALÁLA

Új Magyar Könyvkiadó

Kevesen tudják nálunk, hogy élt a múlt század elején Németország Hessen tartományában egy Georg Büchner nevű író, akit méltán sorolhatunk az európai klasszikus irodalom legjobbjai közé. Küzdelmes, rövid, huszonnégy esztendő életében drámákat, jeleneteket, novellákat, újságcikkeket írt. E műveiben szét-szórta hevernek értékes, súlyos, humanista, sőt forradalmi gondolatai.

Hogy Büchner neve nálunk ezelőtt nem vált közhímmé, abban erősen közrejátszott Horthyék közművelődési politikája. A *Danton halála* nemzeti-színházi előadását betiltották, a darab Kosztolányi-fordítását kiadatlanul hevertették.

A lánnglelkű, de féltőn megtorpanó francia forradalmár: *Danton* élete és halála sok író-történész tollát megihlette. Büchner csodálatra méltó realitásérzékkel, ösztönösen helyes politikai indoklással bizonyítja be a darabban, hogy »aki félmunkát végez a forradalomban, az tulajdon sírját assa meg...«, hogy a forradalom nem játékos kísérlet, nem a vezetők személyes ügye, de az egész népé! Az egyszerű emberé, aki közöm-

bösen szemlélte a francia forradalom vezéreinek nyaktilóversenyét, s aki a darabban kijelenti: »*Bármennyire lyukat is hasítunk mások bőrén, azzal még egyetlen lyuk sem tűnik el a nadrágunkról...*«

Ha minden mondatot kétszer megizlettünk a *Danton halálában*, még nagyobb örömmel olvastuk a kötet egyetlen, *Lenz* című novelláját, mely önmagában is az európai széppróza egyik remeke. Ez a novella Goethe vetélytársának, a Sturm und Drang korszak jelentős drámaírójának, *Jakob Michael Reinhold Lenz*nek állít emléket. Lenz megörülését Büchner fiómnak, minden apró részletében tárgyilagos, de azért mélyen együttérző lélekrajzzal írja meg.

Érdekes és értékes darabja a kötetnek a *Hesseni Hírmondó* című röpirat, mely Büchner aktív politikai érdeklődéséről, tevékenységéről tanúskodik s jó bizonyíték meg nem alkuvó bátorságáról. Ebben a röpiratában számadatok tömegével példálózva bizonyítja be Darmstadt lakóinak az *előkelők* zsarnokságát...

Régi mulasztást pótoltt könyvkiadásunk e kötet megjelentetésével. Büchnerrel szívesen ismerkednek majd meg azok a művelt olvasók, akik a klasszikus irodalom ritkaságait is szívesen lapozgatják. (*Györi György*)

Rolland, Romain: Danton. Forradalmi dráma 3 felv. Ford. Sebestyén Károly. Bp., 1920. Athenaeum. 139 old.

Rideg Sándor

HISTÓRIÁS IDŐK

Katonai Kiadó

Rideg Sándort irodalmi munkásságában elsősorban a falu, a paraszti élet és annak formálódása, fejlődése érdekelte és érdekli ma is. Regényei főként erről az életről szólnak, az író gyermekkorába, ifjúságába visszanyúló múltjáról, az újabbak pedig a most bontakozó, még forrásban levő új magyar falut, annak az új útját megtaláló népét mutatják meg.

Ez a kötete, a *Históriás idők*, kisebb írásainak gyűjteménye, és mindjárt tegyük hozzá, hogy változatos gyűjteménye. Mert nemcsak elbeszéléseket tartalmaz. Mesét, önéletrajz-részletet, történetírást is. És ezeknek a változatos írásoknak mindegyikét a lázas igazságkeresés, a régi rossznak kérelmelhetlen gyűlölete és az újnak, a jónak a keresése, megmutatása hatja át. Az első írás, *A gyalogjáró püspök*, mese. Állatokkal, madarakkal társalog benne a szegény vándorlegény, aki azok segítségével aranyakhoz

jutva, olyan kemény igazságot tesz a falu minden kapzsi gazdáján, hogy az olvasó úgy derül rajta, akárcsak Ludas Matyin. És ez a derű hatja át a második írást. A *kisvatyai harangozó nyilatkozata* című hosszabb karcolatot is. Az önéletírás, a *Piros csillagok útja* című, megrendítően hiteles beszámoló a Horthy-idők rendőrségének kegyetlenkedéseiről. És ugyanilyen megrendítő a *Csendesország csendjében*. Széles hátterű korrajz a Horthy-korszak kommunista-üldözéseiről, a váci fegyház, a szegedi Csillag-börtön szörnyű világáról, a kommunisták hősi harcáról. Elbeszélései közül a szörnyű multat *A magunk szegénysege* idézi. *A Daruszegei vásárnapok* az alakuló új falu világát mutatja meg. *A csapatzászló előtt* című békénk védőjéről, néphadseregünkéről szól.

Az olvasott magukkal ragadják Rideg Sándor írásai, különösen természetleírásai szépek és írói helytállása teszi ma olvasott íróvá. (*Simándi Béla*)

Rideg Sándor: Tűzpróba. (Regény.) Bp. (1949.) Athenaeum. 186 old. (Népkönyvtár 2.)

Rideg Sándor: Daruszegei vásárnapok. Regény. Bp., 1953. Szépirod. Kiad. 180 old.

Rideg Sándor: Sámson. 2. kiad. Bp., 1954. Szépirod. Kiad. 250 old.

Rideg Sándor: A tükrösszívű huszár. 2. kiad. Bp., 1955. Magvető. 183 old.

Móricz Virág

R O S T A

Szépirodalmi Kiadó

Az író új regénye napjainkban játszódik; egy értelmiségi család életének keresztmetszete. Hősei Ágoston Pál tanár, fia; Duci, és két lánya: Kató és Bora, akik kóré a mellékalakok sokasága csoportosul. A regénynek tulajdonképpen cselekménye nincs, inkább életképek — kártyapartival egybekötött estély, szülői értekezlet, vegytanóra stb. — egymásutánja. Az olvasó nem tudja, hogy hány nap vagy hónap eseményei peregnek le a szeme előtt és amikor leteszi a könyvet, a hősök lényegében úgy búcsúznak, ahogy bemutatkoztak. Ágoston, a munka megszállottja, továbbra sem törődik családjával, gyermekei nevelésével; Margit, a felesége tovább főz és takarít és éppoly kevéssé érti meg férjét, gyerekeit és az új világot, mint a könyv első lapjain; Bora változatlanul és reménytelenül szerelmes egy »kártékony fajankóba« és változatlanul nem szereti tanári hivatását; Kató ugyan a regény folyamán beleszeret egy léha és aljas naplopóba, majd kiábrándul belőle, de sajnos az utóbbit nem hisszük el neki; még Duci az egyetlen, akinek

sorsában változás áll be: elvesz egy derék, munkáscsaládból származó lányt, de ezt is csak azért, hogy élete végéig »papucs« lehessen.

Móricz Virág kitűnően ír, remek megfigyelő és leleplező, a regény cselekmény nélkül is gördül, kompozíció nélkül is jól áll a lábán és ami fő, érdekes. De ahány erény, annyi hiba. Az első és legfontosabb: amit leír, az való, de amit nem ír le, az az igazság. A derék, becsületes Ágostonok társadalmi léte nem ilyen magánéletet takar, a Borákra és Katókra sem szerelmi tévelygéseik, sikertelen pályaválasztásuk jellemző. A tárgyválasztás folytán amúgy is egyszikű regénynek nem válik előnyére, hogy az író nő hősnőtípus erényeikkel és hibáikkal együtt szereti, a férfiak pedig úgyszólván csak a szükséges rossz szerepét töltik be és hogy a banális szerelmi történetek háttérbe szorítják a társadalmi mondanivalót. És végül hiába az író jó szeme, ha elsősorban a pelyvát látja és a beérett magvokról nincs sok mondanivalója. (Vámosi Pál)

Móricz Virág: Szerencse. Regény. Bp., 1954. Szépirod. Kiad. 207 old.

Móricz Virág: Apám regénye. 2. bőv. kiad. Bp., 1954. Szépirod. Kiad. 529 old. 20 t.

IFJÚSÁGI MŰVEK

Alexej Tolsztoj

NYIKITA GYERMEKKORA

Ifjúsági Könyvkiadó

Ritka szerencsés, ihletett alkotás ez a mű: a gyerekolvasó megtalálja benne mindennapjainak izgalmát, gyönyörét, élményeinek tanulságát; a felnőtt meg azon éldeleg el a könyv fejezeteibe feledkezvén, hogy milyen kiapadhatatlan erőforrás a gyermekkor, az ifjúság öntudatlan boldogsága.

A könyv arra is jó példa, hogy az igazi művészet ledönti az életformák teremtette korlátokat: Nyikita a cári Oroszország nemesi-polgári keretei között éli gyermekkorát, de szemlélete alig különbözik egy mai nemes gondolkodású gyerektől. Nyilván ennek köszönhető, hogy a mi úttörőink is úgy érzik, mintha egyik velünk avval a kislíval, akinek életéből bűbajos képeket mutat be a nagy író.

Nyikita magántanuló szülei falusi birtokán. Kissé komikus, de azért valószerűen emberi házitánító oktatja — olyan gyarló módszerekkel, melyeket vagy a saját gyerekkorunkból, vagy az iroda-

lomból ismerünk. Ezek a tökéletlen pedagógiai és didaktikai módszerek kiválóan alkalmasak arra, hogy a tízéves fiú egészen külön álomvilágot teremtsen magának: olyant, ahová a felnőtteknek nemigen van bejárásuk, de melyben a gyermekálmok annál jobban kivirulnak.

Egyik legnagyobb érdeme a műnek, hogy a felnőtt szereplők nem egyszerű háttérként szolgáló papírfigurák, hanem Nyikitával és főleg egymással speciális kapcsolatban álló érdekes egyéniségek.

Az apa afféle könnyelmű, nagyvonalú »gazdálkodó«, ki vállalkozásaival, bohémosságával örök izgalomban tartja a férjét szerető »anyácskát«. Még a cselédházak felnőtt lakóinak jellemzésére is telik Tolsztoj művészetéből. Nyikita játszótársai meg éppenséggel finom árnyalatokkal mutatkoznak be. Akár a vendéggyerek hetvenkedéséről, akár a cselédházak gyerekeinek virtuskodásáról mesél a szerző, minden gyermekarc kifejező és színes.

Külön kell beszélni a vendégkislánynak, Liljának tündérian bájos és izgalmas alakjáról. Ő az, aki köré Nyikita álmái szövődnek, az ő személye, nőiségének jelenléte adja a műnek azt a sajátosan édes-izgalmas jelleget, ami művészi értékét és közönség-sikerét egyaránt növeli.

Különlegesen finom, művészi, hogy az író a gyermek-szerelmek sejtelmességének megbilbentésével a felnőtték világának titkait is érinti: az élet teljességébe vet egy röpke pillantást, aki a házitánító szerelmes sóvárgását látja, vagy aki a cselédházak naiv idilljeinek távoli tánúja. (Vidor Pálné)

Tolsztoj, A.: Aranykulcsocska. Mese. (Ford. Koltai Sándor.) Bp. 1949, Új M. Könyvkiadó. 140 old. 4 t.

Tolsztoj, A.: Orosz mesék. Ford. Vera Milovidova. K. Kuznyecov rajzai. A fametszeteiket M. Matorin—A. Pavlov készítette. Bp. 1946, Cserépfalvi, 227 old. 1 t.

Aba Iván

A VÁSÁRHELYI REMETE

Ifjúsági Könyvkiadó

Bolyai János életéről szól ez az ifjúsági regény, a szerző első nagyobb lélegzetű szépirodalmi munkája. A fiatalabb Bolyairól tehát, Farkas fiáról, aki az orosz Lobacevszkijjel nagyjából egyidőben, tőle függetlenül fedezte fel húszegynéhány éves korában a nem-euklideszi geometria alaptéziseit, s ezzel a kutató-sok új, igen fontos területét nyitotta meg a matematika tudósai előtt.

Tragikus sorsa volt Bolyai Jánosnak. Kora egyik legnagyobb matematikai zsenije létére még egyetemre se juthatott el, csak a bécsi hadmérnöki akadémiára — majd vidéki helyőrségekbe, Temesvárra, Aradra, Lembergbe, Olmützbe, hogy császári tisztként kaszárnyákat építsen, várakat erődítsen. Végre 31 éves korában otthagyhatta ezt a gyűlölt pályát (két évvel előbb jelent meg híres műve, az Appendix), de akkor már megtépett idegzetű, betegségekktől kínzott ember volt, aki belefáradt az élet küzdelmeibe és csaknem remetesorban töltötte további esztendeit Marosvásárhelyen, illetve a kis Domáldon. Felfedezéséért soha nem kapta meg a méltó elismerést, legfeljebb az utókortól, halála után.

Aba Iván regénye végigkíséri Bolyai János egész életét, kisgyerekkorától egész haláláig. Nem emeli ki különösből pályájának egyik szakaszát sem, hanem egyes képeket villant fel, köztük gyakran éveket ugorva át. Ez a szerkesztési mód eleve arra utal: Aba színes életkrónikát akart inkább írni, semmint igazi regényt, mely megkívánná a jellem mélyebb ábrázolását.

De még színes krónikának sem túl nagyigényű ez a könyv. A szerző úgy látszik viszonylag kevés forrásmunkát használt fel. Gyakran egyetlen életrajzi adat köré kerékített egy-egy jelenetet, anélkül, hogy eléggé ismerte volna a kort, a szereplőket (pl. az igen vulgárisan megírt *Pártfogók*, ill. *Betegen* című fejezetben). Néhol meg teljesen költött jeleneteket is beleillesztett a műbe (pl. a találkozások Keresztesi Péterrel, vagy a parasztfelkelők csatája a császári csapatokkal), ami magasabb művészi eszközökkel megírt regényben nem is lenne baj, de itt bizony zavaró, mert »kilóg«. Még legjobban a könyv marosvásárhelyi részletei sikerültek, Aba ismeretei itt látzanak a legmegbízhatóbbaknak.

De egészében véve többet várt volna az ember ettől a regénytől. Több eszmei elmélyülést, történelmi ismeretet, több írói igényességet. A téma, Bolyai János tragikus életsorsa, tán mondanom sem kellene, megérdemelt volna. (*Varga Domokos*)

Bolyai János élete és műve. Bukarest, 1953. All. Tud. Könyvkiadó. 452. old.

Alexits György: Bolyai János. III. Bp., 1952. Művelt Nép. 123 old. 3 t. (Nagy tudósok.)

Bolyai János, a nagy magyar tudós. Utmutató a — c. előadáshoz. Összeállította a Magyar Term. Tud. Társ. Bp., 1953. Művelt Nép. 48 old.

Bárány Tamás

RÁKÓCZI ZÁSZLAI

Ifjúsági Könyvkiadó

A Rákóczi-szabadságharc ábrázolása igen nehéz írói feladat, márcsak történelmileg bonyolult volta miatt is. Bárány Tamás regénye egy család történetével indul: az apa Almássy és leánya Katinka labanc érzelműek; Almássy fogadott fiai közül Kristóf nevelőapjának a nézeteit vallja, János azonban igazi apjának forradalmi hagyományait követve, kuruccá válik. Ez az írói szerkesztés, amely egy család keretei közé szorítja a leglényegesebb társadalmi ellentéteket és a különböző szembenálló típusokat, helyes, mert megkészszerzi a feszültséget, összehozza a különben szétfutó szálakat.

A későbbiek során — bár a keret mindvégig lényegében ez marad — a család története kitágul, és a mondanivaló meghatározása szerint egy nemzet történetévé lesz. János igaz és becsületes életének eseményei egybeesnek a Rákóczi-szabadságharc legfontosabb állomásaival; Almássy, Katinka és Kristóf útja pedig az árulok útját példázza: készséges hívei a császárnak, ez azonban nem tartja őket vissza attól, hogy Rákóczi győzelmei idején a nagy haszon reményében ideiglenesen a kurucokhoz szegődjenek, akiket az első nehéz helyzetben — jelleműkhöz híven — azonnal cserben hagynak.

Bárány Tamás, mint az elmondottakból is kitűnik, helyesen mutatja meg, hogy a szabadságharc vezetőereje, mozgatója a nemesség, ugyanakkor azonban a helyes arányra ügyelve, természetesen nagy szerepet juttat a népi figuráknak is. János két jobbágy kísérfője és Esze Tamás emberei ugyanazt a hangot szóltatják meg a regényben, amelyet a kuruc szegénylegény-költészetből ismerünk.

Történelmileg pontos ábrázolás ez, mindössze talán azt kifogásolhatnánk, hogy elmosódik az, hogy a harc elsősorban nemzeti függetlenségünkért folyt. A történelmi pontosság erény — Bárány Tamás azonban egy ifjúsági regény kereteit meghaladóan sokat akar elmondani; így a túlságosan nagy történelmi anyag miatt nem tud eléggé szárnyra kapni a mese. Igaz, hogy a jellemrajzok árnyaltsága, a szép és érdekes részletek többnyire feledtetik velünk ezt a hiányosságot. (*Madár Gyula*)

Bárány Tamás: Farkasok. Regény. Bp., 1952. Ifj. Kiadó. 119 old. (Hazáért és szabadságért.)
Bárány Tamás: Húsz év. Regény. Bp., 1953. Szépirod. Kiadó. 447 old.

Hevesi Lajos

JELKY ANDRÁS
KALANDJAI

Ifjúsági Könyvkiadó

Hevesi Lajos legsikerültebb és legnépszerűbb írása került most újra kiadásra. Ez a mű először 1872-ben jelent meg, azóta több nyelven és számos kiadásban látott napvilágot. A mostani kiadást Czibor János dolgozta át.

Kalandos életrajzi regény, amely a világhírű nagy magyar utazó: Jelky András életéről szól.

Jelky András bajai szabólegény egy szép nyári reggelen 1754-ben otthagyta a szülői házat és nekivágott a világnak, hogy ismereteit gyarapítsa, tudásvágyát kielégítse. Hosszú, keserves, veszélyekkel teli küzdelem után a távol-keleti gyarmatokon hősiességével és leleményességével kivívta embertársainak megbecsülését és a holland kormány elismerését. Királyi belső tanácsos lett és az általa bejárt szigetek felügyelője. Mint a holland kormány követe a japán császári udvarnál komoly diplomáciai sikereket ért el. Magas beosztásában is azon fáradozott, hogy ismereteivel, tudásával az emberiség jobb jövőjét szolgálja.

Magyarországra való hazatérte után összes tapasztalatát hazája szolgálatába állította. Fáradozatlan tanácsadója és vezetője lett azoknak, akik a magyar ipar és kereskedelem felvirágoztatásán, a haza elmaradottságának felszámolásán fáradoztak. Bőkezűen segített azokon a mesterlegényeken, akik mesterségbeli tudásuk gyarapítására külföldre akartak kijutni.

Hevesi Lajos regénye hűen követi a hiteles történeti adatokat és sikerült neki egy kerek, érdekesen megírt, izgalmas, amellet sokszor humoros művet alkotnia. A műben az a csodálatos és nagyszerű, hogy a hős életének bemutatásával párhuzamosan, szinte észrevétlenül tárul ki az olvasó előtt az akkori világ képe és ismeri meg a népek életét és szokásait. Az is nagy érdeme az írónak, hogy Jelky András tudnivalóságát és leleményességét emelte ki, amely hazaszeretettel és emberszeretettel párosul. (*Gyulai Árpád*)

Konrády Lászlóné—Pozsgay László: Jelky András viszontagságai. Az eredeti forrásokból átdolgozva. III. Stréda Károly. A térképet Princ Gyula rajzolta. Bp., 1947. Légrédy, 47 old. 1 térkép.

Régi magyar világljárók. Összeáll. Bevilacqua Borsody Béla, Szerk. és előszó Agárdi Ferenc. III. Muray Róbert. Bp., 1954. Művelt Nép. 342 old. 4 t. 1 térkép.

**ISMERETTERJESZTŐ,
TUDOMÁNYOS ÉS SZAKKÖNYVEK**

**A MAGYAR TUDOMÁNY
TÍZ ÉVE 1945—1955**

Akadémiai Kiadó

A tudomány, illetve az egyes tudományágak történetében tíz esztendő rendszerint nem nagy idő, mégis e könyv a magyar tudomány egy évtized alatt elért olyan hatalmas fejlődéséről tesz tanúságot, amelyhez régebben hosszú évtizedek voltak szükségesek. E nagyarányú fejlődés abban leli magyarázatát, hogy a felszabadulás óta eltelt tíz év során a társadalmi és gazdasági átalakulással a tudomány feladatai, céljai és lehetőségei is gyökeresen megváltoztak. A tudomány ma nálunk — mint azt Rusznyák István, az Akadémia elnöke a könyv előszavában írja: »...lépésről lépésre tükrözi azokat a feladatokat, amelyek a szocializmus építése közben adódnak.«

A könyv szerzői kiváló tudósok: akadémikusok, kandidátusok, egyetemi tanárok, kutatóintézeti vezetők, akik valóban hivatottak beszámolni a saját tudományszakuk területén elért eredményekről. A könyv egyes fejezeteiben több, mint felszáz tudós a nyelvtudomány, az irodalom- és zenetudomány, a történetírás, a természettudományok, az orvostudomány, a műszaki tudományok és az ipari kutatás, végül a filozófia terén történt haladást ismerteti. Ezek az eredmények valóban hatalmasak és azt bizonyítják, hogy mindenütt elértük, nem egy tudományágban pedig túlszárnyaltuk a nemzetközi színvonalat. Kutatóink számos olyan eredményt is értek el, amelyek jelentősen elősegítették az egyetemes tudomány fejlődését is.

A könyvet olvasva, örömmel állapíthatjuk meg azt is, hogy a tudomány hazánkban többé nem néhány »kiválasztott«¹ féltékenyen őrzött, a mindennapi élettől hermetikusan, elzárt »vadászterülete«, hanem az ma már valóban mindenké. A tudósok ma éppennyig foglalkoznak gyakorlati kérdések megoldásával, ha arra szükség van, mint elméleti kérdések tisztázásával. Igen jelentős az is, amint az a könyvből megállapítható, hogy ezekbe a munkákba sok fiatal kutató is bekapcsolódott, ami a további sikerek egyik záloga.

Egy 431 oldal terjedelmű könyvben természetesen nem lehet az elmúlt tíz esztendő minden tudományos eredményét felsorolni, nyilván nem is ez volt a

könyv kiadásának célja (ehhez egy kis enciklopédiára lett volna szükség), csupán a legjelentősebbeket ismerjük meg a műből, de ezekből is képet alkothatunk kutatóink, tudósaink munkájáról. Egyet kifogásolhatunk csupán, azt, hogy egyes fejezetek színvonala meghaladja az átlagos olvasó ismereteit, mintha e fejezetek szerzői nem az olvasó közönségnek, hanem szaktársaiknak írtak volna.

A könyv ízléses kivitele méltó a tartalomhoz. (N. B.)

Sz. J. Bodak

RÁDIÓSZERELÉSI ÜTMUTATÓ

Műszaki Könyvkiadó

Elsősorban a rádió *nagyüzemi szerelésére* vonatkozó igen hasznos ismereteket nyújt e könyv, emellett azonban sok olyan gyakorlati tudnivalót is kapunk, amely mindenféle elektronikus berendezés megtervezésénél és elkészítésénél nagy hasznára válik és ezzel foglalkozóknak. Amint az előszó írja, a könyv »célja mind a tömegszereléssel, mind a mintadarab készítésével foglalkozó rádiószerek oktatását elősegíteni, továbbképzésüket megkönnyíteni«. Hiszen a rádiókészülékgyártással kapcsolatos munkáknak egy elég komoly hányadát (25—30%) teszi ki a szerelés.

Megismerjük a szerelési módszereket (egyedi és sablonszerelés, nyomtatott vezetékes), a vezető és a szigetelő anyagokat, a rádióalkatrészeket, a szerszámokat és a munkahelyet, valamint a szerelés lefolytatásával kapcsolatos műveleteket (a kapcsolási rajz olvasása, huzalok megmunkálása, forrasztások készítése, ellenőrzés, hibakeresés és javítás). Végül tájékoztatást kapunk a különleges környezeti előírások (nedves, meleg vagy hideg, rázkódásnak kitett hely) szerint készíthető készülékek és a mérőműszerek szerelésére is.

A könyv a leginkább elterjedt szerelési műveletek ismertetésében egyszerű, közhírheto stílussal, világos ábráival és táblázataival is kitűnik. (Mayer László)

Kin, Sz.: A rádiótechnika ábécéje. Ford. Eber Istvánné. Bp., 1952. Népszava. 224 old. (Népszava Műszaki Könyvtára.)

Makai István: Kis rádiókészülékek építése, működése. Kristálydetektoros, telepes hálózati kapcsolások. 2. kiad. Bp., 1953. Népszava. 144 old. 1 kép. (Kis Technikus Könyvtár.)

Makai István: Villamosság és rádió a gyakorlatban. I—II. rész. 5. bőv. kiad. Bp., 1955. Népszava. 362 old. (Népszava Műszaki Könyvtára.)

Zsirov, G. A.: Rádiótechnikai kondenzátorok. Ford. Szabó György. Bp., 1954. Nehézipari Kiadó. 191 old.

Nagy Péter

MÉRLEGEN

Művelt Nép Könyvkiadó

Nagy Péter szép kötetbe gyűjtötte össze az időszaki sajtóban szétszórtan megjelent irodalmi tanulmányait, elhangzott irodalompolitikai beszédeit, rádióelőadását, főként pedig kritikáit. És amint most újra olvassuk őket, elsősorban a kritikus állásfoglalásának és módszerének következetességéről győznek meg bennünket. Örömmel látjuk: mily párt-szerű, lelkiismeretes alapossgal vizsgálja a műveket, és hogy mennyire az irodalom, a mai magyar — és szovjet — irodalom szerete, az alkotói problémák megértése irányítja egész kritikai gyakorlatát.

Aki egyfolytában végigolvassa Nagy Péter kötetét, egyszerre tekinti át a mai magyar irodalom jelentős részét, és kap mélyreható elemzést az egyes művekről. Olvasónak, könyvtárosnak egyaránt segítséget nyújt a kritikus következetes igyekezete, mellyel egy-egy mű elemzésénél arra tör, hogy megállapítsa a tárgyalt mű helyét és jelentőségét írója egész munkásságának folyamatában.

»A helyes bírálati módszer — írja A kritikai szemantizmus egyik formájáról c. vita-cikkében — szerintem az, ha a kritikus az adott mű alapkérdéseit veti fel önmaga s a közönség előtt: mi az eszmei tartalma, s milyen formai elemeken: konfliktuson, mesén, jellemeken keresztül nyilatkozik ez a műben. Az így megállapított elemeknek a valósághoz és egymáshoz való... viszonya az, amelyet a bírálónak elsősorban kell vizsgálnia...« Nagy Péter helyesen alkalmazza ezt a kritikai módszert és ennek következtében nem esik egyes kritikuskor eléggé gyakori hibájába és nem ismerteti, bírálja az írói alkotást »kívülről, önkényesen alkalmazott szempontok« alapján. Másrészt sikeresen kerüli el azt a veszélyt is, hogy egy mű elemzésébe mélyedve elfeledje a művel szemben a fejlődés adott szakaszában joggal támasztható társadalmi követelményeket. Egy-egy mű elemzésénél pedig Nagy Péter módot talál arra is, hogy kritikai okfejtését általánosabb megállapításokig fejlessze. A legjellemzőbb példa erre talán Juhász Ferenc legutolsó kötetének bírálatja (A tékozló költő), melyben egy költemény kritikáját a költő egész eddigi munkásságának értékelése mellett mai költészetünk egészének felméréséig szélesíti ki. (Murányi-Kovács Endre)

Nagy Péter: A mai burzsoá irodalom bomlása, harca az irodalmi pártosságért. Bp., 1953. Magyar Írók Szövetsége. 13 old.

Nagy Péter: Móricz Zsigmond. Bp., 1953. Művelt Nép. 416 old. (Nagy Magyar Írók.)

Sós Endre népszerű Cervantes-mo-
nográfiajának kétségtelenül vannak ere-
nyei: olyan adatokat közöl a nagy spa-
nyol íróról, amelyek gazdagabbá, teszik
róla alkotott képünket, jobban megérte-
tik művét. A korabeli Spanyolországról,
Cervantes életéről, kalandos sorsáról sok
jellemző és izgalmas részletet tudunk
meg — s csak természetes, hogy a »bús-
képű lovag«
históriájának minden régi és új olvasóját érdekli a szerző alakja is.
S bár Thomas Mann egyművű írónak
nevezi Cervantest, nem vitás, hogy a no-
vellák és színművek taglalása közelebb
visz a XVI. század regényessorsú nagy
írójának, életművének alaposabb ismere-
téhez.

A könyv azonban — sajnos — még-
sem elégíti ki az olvasót. Eppen azt hiá-
nyoljuk belőle, ami minden irodalom-
történet, kritika elsőrendű feladata: a
műelemzést. Sós Endre csak ismerteti a
»Don Quijote«-t, nem magyarázza. Hosz-
szadalmisan elmondja cselekményét,
csak néhol áll meg közben, csak itt-ott
kommentál. Eppen a legfontosabb kér-
dések mellett úgy halad el, mintha azok
nem is léteznének, sokmindent nem tisz-
táz, s ezért nem egyszer helytelen meg-
állapításokra jut. Csak egy példát. Ha La
Mancha hőse valóban csak nevetséges,
szánalmas figura, amolyan »negatív hős«
lenne, mint amilyenek Sós Endre mu-
tatja, mi magyarázza, hogy az olvasó iz-
galommal figyeli kalandjait, együtt érez
vele, szeretné, ha győzne, vagy legalábbis
megszabadulna balhiedelmeitől? Erre
nem keres választ a szerző. Így azután
ilyen groteszk megállapításokhoz jut: »A
fasizmus erőlködései, a régi világ szél-
malomharcai a születő új világ ellen —
Don Quijote reménytelen küzdelmeit jut-
tatták az írók és olvasók eszébe. Ez a
titka az 1942—44-es Don Quijote-dívat-
nak.«
Ugyan! A búskepű lovag Hitler
eszméinek előfutára lett volna? S ha így
van — mi magyarázza a mű sikerét min-
denkor — például napjainkban? S e
megállapítással maga Sós Endre is ellent-
mondásba jut, hiszen máshol éppen ar-
ról beszél, hogy az író a csúnya külsővel
a hős lelki nemességét állítja szembe.
Részletes magyarázat, értékelés, elmé-
lyült kommentár helyett nem ritkán fe-
lületes, kezdetleges, többnyire hamis
megállapításokat olvasunk. Például:
»...Feltűnő, hogy az arisztokráciát és a
főpapságot csupán halványan ábrázolja,
ugyanakkor a népről színes és mozgalmas
festményt ad... Cervantes szinte tünte-
tően kerüli, hogy regényében részletes

képet adjon a társadalom felső rétegeiről
és a papságról.) (123) Így van ez? S ha
így van, erény? A haladó szemléletnek
az volna az ismérve, hogy az uralkodó
osztályokat halványan ábrázolja az író?
Mi lesz akkor Balzaccal, Tolsztojjal, Tho-
mas Mann-nal?

Kár, hogy a sok munkáról tanúskodó,
érdekes adatok felsorolásához nem társul
elemző készség; kár, hogy felületes meg-
állapítások, lapos stílus, képzavarok aka-
dályozzák a mű élvezetét. (Réz Pál)

Cervantes: Az elmés nemes Don Quijote de
la Mancha. Regény. (Bev. Sötér István. Ford.
Györy Vilmos.) 1—2. köt. Bp., 1951. Szépirod.
Kiadó.

Cervantes: Az üvegdiák története. Ford. és
bev. Gáspár Endre. Bp., 1948. Budapest, Irod.
Int. 76 old. (Új könyvtár, 21.)

Cervantes: Két kutya beszélget. Ford. Gáspár
Endre. Bp., 1944. ABC. 117 old.

Kőszegi Imre—Pap János

KEMPELEN FARKAS

Művelt Nép Könyvkiadó

Kempelen Farkas egyike a magyar tu-
domány legtöbbet emlegetett, de legke-
vésbé ismert képviselőinek. Akik tudnak
róla, legfeljebb arra emlékeznek, hogy
sakkozógépet talált fel. Pedig Kempelen
a tudós, a művész és ezermester sok olyan
gépet szerkesztett, hogy méltán megér-
demli az utókor tiszteletét, és hogy valóra
válték síremlékének szava: »Nem halok
meg egészen...«

Kőszegi Imre és Pap János könyve
végig kíséri Kempelen pályafutását,
Kempelen levelezéseiből, kortársai fel-
jegyzéseiből és a megjelent vitairatok-
ból igyekszik megrajzolni Kempelen
egyéni életét és visszaadni azt a hatást,
amelyet a maga korában, sőt szinte egé-
szben napjainkig gyakorolt. Bizonyára
sokak érdeklődésére tarthat számot, hogy
nemcsak elmondja a híres sakkozógép
történetét, de végig kíséri a probléma kö-
rül támadt vitát is.

Elősegíti a kötet népszerűségét olvas-
mányos stílusa, bár kétséges, hogy sze-
rencsés-e ugyanabban az ismeretterjesz-
tő munkában tudományos és novellisztik-
us módszereket keverni. Az írók ugyanis
egyik pillanatban komoly tudományos
módszerrel elemeznek bizonyos kérdése-
ket, utána olyan stílusban folytatják,
mint hogyha valamilyen regényből ra-
gadnának ki részleteket. Erdemük, hogy
a könyv nemcsak Kempelen Farkas éle-
tét és működését írja meg, hanem bemu-
tatja Kempelen Farkas korát, Mária Te-
récia és II. József idejét. (Aba Iván)

Vajda Pál: Magyar feltalálók. Négy évszázad
negyvenhat technikusa. Bp., 1943. Közműv.
Szöv. Kiad. 304 old. 16 t.

A KELETI ORSZÁGOK ÚJKORI TÖRTÉNETE

Művelt Nép Könyvkiadó

Szovjet történelemtudósok munkaközössége az alapvető fontosságú történelemtudományi mű szerzője. A kétkötetes, közel 1100 oldalas munka átfogó képet ad Ázsia és Észak-Afrika országainak újkori történelméről, az angol polgári forradalomtól az első világháború végéig.

A felszabadulást megelőző évtizedekben igen sok könyvet olvashattunk a »rejtelmes Kelet«-ről. E könyvek homályos sejtelmességbe burkolták a keleti országok népeiről szóló mondanivalóikat. Azt bizonygatták, hogy ezeknek az országoknak népei — Törökországtól Japánig — európai ember számára érthetetlen módon gondolkodnak, s viszonylagos elmaradottságuk is e sajátos gondolkodás módjuk következménye.

A könyv választ ad e tudománytalan, a keleti országok kizsákmányolásának leplezését szolgáló elméletekre. A történelmi tények sokaságával mutatja meg, hogy a »rejtelmes Kelet« egyáltalában nem rejtelmes: újkori történelme nem más, mint a vezető kapitalista országok behatolása és behatolási kísérletei ellen való védekezés, majd az imperialista tőkének kiszolgáltatott, gyarmati és függő országok népének harca a szabadságért és nemzeti függetlenségért.

Ugyanakkor a mű a keleti országok társadalmi-gazdasági fejlődéstörténetének páratlanul gazdag dokumentációs gyűjteménye. Országoként külön-külön elemzi a Kelet történelmét, kitér az utolsó három évszázadnak a keleti országok szempontjából fontos minden mozzanataira.

A könyv bevezető tanulmánya (I. M. Rejsznev professzor műve) néhány történelmileg helytelen — a szovjet tudományos sajtóban azóta már tisztázott — megállapítása ellenére is nagyjelentőségű tanulmány, kiváló elemzése az eredeti felhalmozás módszereinek, a gyarmati rablópolitikának, a gyarmati népek társadalmi fejlődési lehetőségeinek.

A fordító — Radó György — kitűnő munkát végzett. Szabatos és gördülékeny írásmódja élvezetessé, könnyebbé teszi a történelmi mű tanulmányozását. (Hajdu Ferenc)

Jefimov: Az újkor története. Ford. Honti Rezső. Bp., 1949. Szikra, 296 old.

Jefimov: Kína újkori és legújabbkori története. Ford. Kozma Géza. Bp., 1951. Szikra, 430 old.

Hvosztov, V. M.—Zubok, L. I.: A legújabb kor története. Ford. Remete Dezső. Bp., 1950. Szikra, 263 old.

Budincsevics—Román AZ ATOMOK VILÁGA

Művelt Nép Könyvkiadó

Az *Ember és Világ* sorozat legújabb kiadványa különleges érdeklődésre tarthat számot a természettudományokat kedvelő olvasóközönség körében. Hiszen az atomfizika napjainkban is folyó hatalmas fejlődése során kapunk betekintést az anyagok bonyolult szerkezetébe, megismerjük parányi alkotórészeinek egészen különleges sajátosságait és új, hatalmas energiaforrások tárnak fel a gyakorlati hasznosítás számára. Érthető tehát az atomkorszak küszöbén álló emberiség érdeklődése az atomok világa iránt.

A könyv olvasóinak természetesen megfelelő fizikai előismeretekkel kell rendelkezniük. Az *Ember és Világ* sorozatban Öveges József tollából megjelent *Kis fizika*, valamint *Elektromosság és az élet* című munkák igen jó alapul szolgálnak a könyv megértéséhez.

A szerzők mindazonáltal igyekeztek a sorozat céljának megfelelően kevés elméleti, illetve matematikai eszközt alkalmazni. Amint írják, céljuk, »*hogy a mélyebb elméleti ismeretekkel nem rendelkező olvasó is szemléletes és a valóságot többé-kevésbé jól tükröző képet tudjon alkotni magának az anyag szerkezetéről*«.

Sok érdekes, a tudomány műhelyeibe betekintést nyújtó adatot kapunk, a kísérletek lefolytatására szolgáló eszközt és egyes felfedezések történetét ismerjük meg. Azok a részek, melyek az atom és atommag szerkezetével, a rádióaktivitással és széleskörű alkalmazásával, az atommaglya működésével, vagy az atomenergia felszabadításával foglalkoznak, különösen érdekesek, hiszen ezekről a kérdésekről manapság állandóan hallunk, de tudományos és mégis közérthető magyarázatukat ritkán kapjuk.

A könyv stílusa a szakszerűség megtartása mellett is könnyen érthető, világos. Sok jó ábra teszi még élvezetesebbé forgatását. Elolvasása után valóban egyetértünk a szerzőkkel, hogy »*a fizikai kutatások egyik legnagyobb eredménye az atomenergia felismerése és annak békés célokra való felszabadítása, ami egy békés és boldog világ megvalósulását gyorsíthatja meg az egész Földön*«. (Mayer László)

Iljin, M.: Az atom világa. Bp., 1950. Nép-száva, 106 old. (Kis Technikus Könyvtár.)

Korszunskij: Az atommag. Bp., 1951. Közokt. Kiad. 356 old. 14 t. (Szocialista Nevelés Könyvt., 17.)

Öveges József: A legújabb kor fizikája. Fen-yő István és Lukács Ernőné közreműködésével. 3. kiad. Bp., 1955. Művelt Nép, 252 old. 1 t. (Ember és világ.)

Mokk László

HELYSZÍNI ELŐREGYÁRTÁS. IPARI ÉPÜLETEK, CSARNOKOK

Műszaki Könyvkiadó

A vasbeton-szerkezetek előregyártása terén a magyar építőipar ma már olyan eredményeket tud felmutatni, amelyeket külföldön is elismeréssel méltatnak.

Mokk László Kossuth-díjas könyve rövid áttekintést ad az előregyártott vasbeton-szerkezetek kialakulásáról, ismereti az előregyártás fajtáit és célszerű alkalmazási területeit, majd összehasonlítja az előregyártást a monolitikus építési móddal. Részletesen tárgyalja ezután a helyszínen előregyártott elemek szerkezetét és kapcsolási módját, az előregyártás megszervezését, az elemek gyártását. Közli az emelőgépek legfontosabb adatait, ismerteti az emelési technológiát, a segédfelszereléseket és az előregyártott szerkezetek szerelésével kapcsolatos munkavédelmi követelményeket. Külön fejezetben írja le a legjelentősebb hazai és külföldi előregyártott szerkezeteket, végül pedig a helyszíni előregyártás gazdaságossági vizsgálatával foglalkozik. (A. I.)

Horn Artur

ÁLTALÁNOS ÁLLATTENYÉSZTÉS

Mezőgazdasági Kiadó

A felszabadulás után a szovjet tudomány és gyakorlat új irányt mutatott az állattenyésztés területén is, a szovjet darwinizmus újszerű örökléstani megállapításaival, az új tenyésztéstechnikai eljárásokkal, de ilyen változás az állatok természetzerű tartása, a kvantitatív genetika új irányai, a szaporodásbiológia korszerű ismeretei körében is történt. Olyan tárgykörök ezek, amelyek különösen az utóbbi időben úgyszólván teljesen uralják állattenyésztési kutatásunkat és gyakorlatunkat. Erről a forradalmi átalakulásról tájékoztat Horn könyve, amely az eddig magyar nyelven megjelent legnagyobb állattenyésztési kézikönyv és tankönyv. A korszerű ismeretanyagon kívül az értékállóknak bizonyult, hagyományainkra támaszkodó ismereteket is tartalmazza. Igen nagy előnye, hogy az új tenyésztési módszereket a hazai viszonyokra vonatkoztatja, de emellett ezt a külföldi és a hazai kutatási eredmények értékelése alapján tárgyalja. (Hantos László)

TARTALOM

LENIN MŰVEINEK 16. kötete (Z. E.)	129
KALLAI GYULA: A magyar függetlenségi mozgalom. 1939—1945. (Szűcs Andor)	129
A NÖRNBERGI PER (S. M.)	130
MIKSZATH KÁLMÁN: Kisregények II. (Mihályi Gábor)	131
TIHURY ZSUZSA: Virradat előtt (Konrád György)	131
KÉPES GEZA: Napkelte Mongóliában (Vihar Béla)	132
SZANTÓ TIBOR: Triciklin (Zolnay Vilmos)	132
V. JAN: Batu khán (G. Vészi János)	133
STEFAN ZEROMSKI: A hű folyó (Fülöp Attila)	133
SÓTÓ ANDRÁS: Egy pakli dohány (T. Polgár István)	134
DIMOV: Dohány (Szilágyi Lilla)	134
PAVLENKO: Két király (Mesterházi Lajos)	135
VERCORS: Tropi-komédia (Gera György)	135
KETLINSZKAJA: Életünk napjai (Földes Anna)	136
GEORG BÜCHNER: Danton halála (Győri György)	136
RIDEG SÁNDOR: Históriai idők (Simándi Béla)	137
MÓRICZ VIRÁG: Rosta (Vámosi Pál)	137
ALEKSZEJ TOLSZTOJ: Nyikita gyermekkorra (Vidor Pálné)	138
ABA IVÁN: A vásárhelyi remete (Varga Domokos)	138
BÁRÁNY TAMÁS: Rákóczi zászlai (Maár Gyula)	139
HEVESI LAJOS: Jelky András kalandjai (Gyulai Árpád)	140
A MAGYAR TUDOMÁNY TÍZ ÉVE 1945—1955 (N. B.)	140
SZ. J. BOĐAK: Rádiószerelesei útmutató (Mayer László)	141
NAGY PÉTER: Mەرlegen (Murányi-Kovács Endre)	141
SÓS ENDRE: Cervantes (Réz Pál)	142
KÖSZEGI IMRE—PAP JÁNOS: Kempelen Farkas (Aba Iván)	142
A KÉLETI ORSZAGOK ÚJKORI TÖRTÉNETE (Hajdu Ferenc)	143
BUDINCSEVIC—ROMÁN: Az atomok világa (Mayer László)	143
MOKK LÁSZLÓ: Helyszíni előregyártás, ipari épületek, csarnokok (A. I.)	144
HORN ARTUR: Általános állattenyésztés (Hantos László)	144